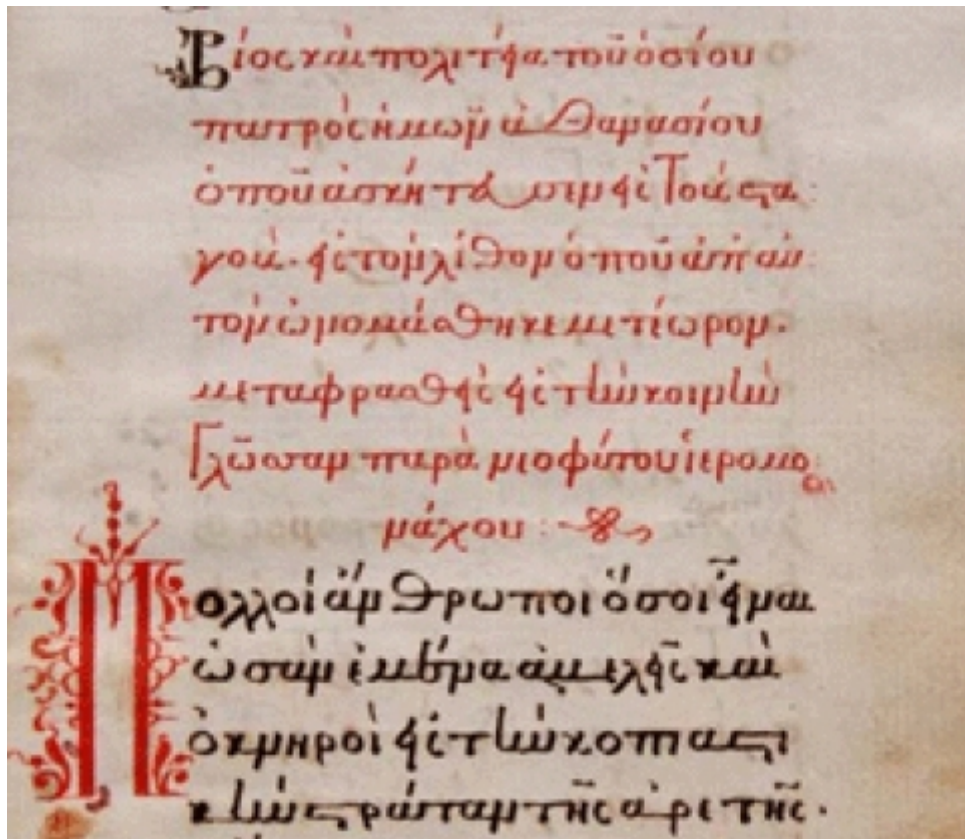
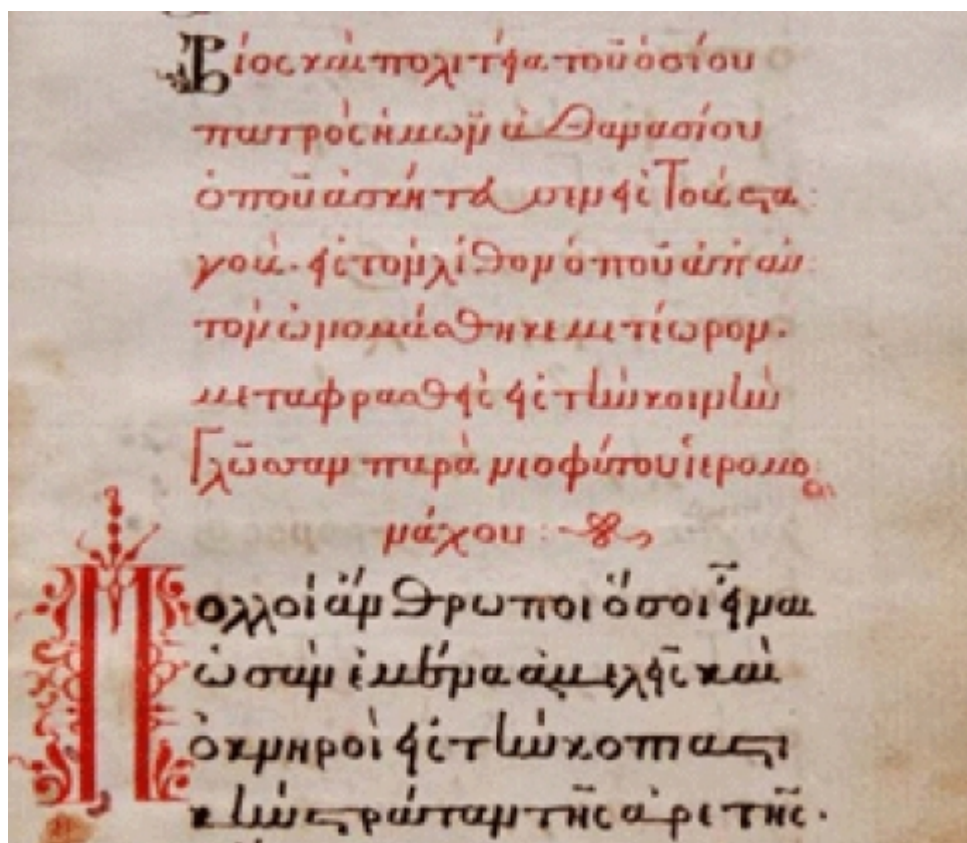

Ο Τυρναβίτης Νεόφυτος Χρηστόπουλος Ιβηρίτης

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Συναξαριακές Μορφές](#)

Από την Κωνσταντινιά Πατσή

Τυρναβίτης σπουδαίος δάσκαλος και λόγιος με πολυσχιδή δραστηριότητα, ιερομόναχος και προηγούμενος στη Μονή των Ιβήρων του Αγίου Όρους. Υπήρξε φιλόβιβλος, κωδικογράφος και καλλιγράφος, αλλά και συνθέτης Κανόνων. Διετέλεσε ιεροκήρυκας και διδάσκαλος σε σχολεία της Θεσσαλίας (Τύρναβος, Τρίκαλα), της Δυτικής Μακεδονίας (Κοζάνη) και στη Βλαχία κατά το πρώτο τέταρτο του 18ου αι. Ο Χαρίσιος Μεγδάνης σημειώνει γι' αυτόν: «ὁ Νεόφυτος Ἱερομόναχος ἦτον δέ ὁ ἀνὴρ κεκοσμημένος (...) μέ παιδείαν διαφέρουσαν (...), περιπατητικός τὰ μαθήματα, καί μετὰ τὰ γραμματικά καί ποιητικά ἐδίδασκεν εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν σειράν τῶν ἀριστοτελικῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Κορυδαλέως, καί ἐξόχως τοὺς ἐξήσκει εἰς τὴν ῥητορικὴν (...)». Λιγοστές είναι οι πληροφορίες για τη ζωή, τις σπουδές, τη διδακτική και τη συγγραφική του δραστηριότητα.

Ὁ Νεόφυτος Χρηστόπουλος καταγόταν, ὅπως δηλώνει ὁ ἴδιος, ἐκ τῆς ἀριζήλου κωμοπόλεως Τυρνάβου καὶ ἡ γέννησή του πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1670. Τον Οκτώβριο τοῦ 1691, βρίσκεται ἤδη στὴ Μονὴ τῶν Ιβήρων, ὅπου ἀντιγράφει μέρος τοῦ κώδ. Ιβήρων 521. Τον Ιούνιο τοῦ 1692 μαρτυρεῖται ὡς ιεροδιάκονος (κώδ. Ιβήρων 531) ἐνῶ ἑξὶ χρόνια ἀργότερα (τον Ιούνιο τοῦ 1698) ὡς

ιερομόναχος. Μεταξύ του 1697 και του 1704 μαθήτευε στη νεοσύστατη τότε Σχολή του Τυρνάβου, κοντά στους γνωστούς δασκάλους Μάρκο Πορφυρόπουλο τον Κύπριο και Αναστάσιο Παπαβασιλόπουλο τον εξ Ιωαννίνων (1700-1704/1705). Η μακρά φοίτηση σε δυο επιφανείς, την εποχή εκείνη δασκάλους, του προσέφερε έναν ικανό εξοπλισμό στην εγκύκλιο παιδεία, με ιδιαίτερη έμφαση στη γλώσσα, τη ρητορική και τη φιλοσοφία. Τον Οκτώβριο του 1705 ο Νεόφυτος βρισκόταν στη Λάρισα, αλλά τον Νοέμβριο του ιδίου έτους και πάλι στον Τύρναβο (κωδ. Ιβήρων 234). Στον Τύρναβο επίσης μαρτυρείται τον Απρίλιο και τον Αύγουστο του 1707 (κωδ. Μεταμορφώσεως Μετεώρων 354 και Ιβήρων 234). Κατόπιν επέστρεψε, φαίνεται, στο Άγιον Ορος, διότι, ενώ μέχρι τότε φέρεται απλώς ως ιερομόναχος Ιβηρίτης, από τον Ιανουάριο του 1710 και εξής υπογράφει συχνά ως ιερομόναχος και προηγούμενος Ιβηρίτης. Επειδή δε η θητεία των προηγούμενων στα ιδιόρρυθμα μοναστήρια ήταν ετήσια, πρέπει να υποθέσουμε ότι ο Νεόφυτος έμεινε στο Άγιον Ορος ένα τουλάχιστον χρόνο. Όχι όμως πολύ περισσότερο, αφού στις 3 Ιανουαρίου 1710 ήταν ήδη εγκατεστημένος στην Κοζάνη, ως σχολάρχης και ιεροκήρυκας. Αλλά και πάλι όχι για πολύ, διότι το 1711 ή στις αρχές του 1712 ο τότε μητροπολίτης της Λάρισας Παρθένιος (1688-1720) ίδρυσε στα Τρίκαλα σχολείο και μετεκάλεσε, φαίνεται, εκεί τον Νεόφυτο ως δάσκαλο. Σε έναν λόγο του, ο Νεόφυτος εγκωμιάζει τον λόγιο ιεράρχη, «ὅπου θεοσόφως καὶ πνευματοκινήτως εἰς τάς θεοφρουρήτους ἡμέρας τῆς ἀρχιερωσύνης του ἐσύστησε σχολεῖον ἑλληνικῶν μαθημάτων εἰς μέν τήν περίφημον πολιτείαν Τυρνάβου πρό χρόνων ἱκανῶν, νῦν δέ καί εἰς τήν θαυμαστήν καί περιλάλητον πολιτείαν καί μητρόπολιν Τρικκάλων ἐσύστησεν ὅχι μόνον ἑλληνικῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καί μουσικῶν ᾠσμάτων καί τερετισμάτων, μέ συνδιάσκεψιν καί συνθέλησιν τῶν ἐντιμωτάτων κληρικῶν καί ἀρχόντων». Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στα Τρίκαλα συνέγραψε και εξεφώνησε λόγους- διδαχές- ἐπ'εὐκαιρία διάφορων εορτῶν της Εκκλησίας και απέδωσε στην εγγράμματη εκκλησιαστική γλώσσα της εποχής του τον «Βίο του οσίου Αθανασίου του Μετεωρίτου».

Τον Δεκέμβριο του 1719, ο Νεόφυτος είχε ήδη επιστρέψει στη Μονή των Ιβήρων, όπως συνάγεται από ένα σημείωμα του κώδ. Ξηροποτάμου 293 (φ. 162). Σε κάποια περίοδο της ζωής του, πιθανώς το 1720, ο Νεόφυτος βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη (κωδ. Ιβήρων 650) όπου συνέθεσε έναν Κανόνα στην Θεοτόκο Πορταίτισσα. Από την Πόλη, τον Μάιο του 1717 κατευθύνθηκε στο Βουκουρέστι, όπου ετοίμασε τον προσωπικό του κώδικα Ιβήρων 172, ο οποίος περιέχει, σε ελληνική μετάφραση, το «Προγνωστικόν των Μοσκόβων». Συνδέθηκε με τον ηγεμόνα της Βλαχίας Νικόλαο Μαυροκορδάτο (1715-1716, 1719-1730), και ανέλαβε την εκπαίδευση των νεαρών τότε Κωνσταντίνου (1711-1769) και Ιωάννη (1712-1747) Μαυροκορδάτου. Ως διδάσκαλος των μπειζαντέδων (γιων των ηγεμόνων), προφανώς στο Βουκουρέστι, μαρτυρείται τον Μάρτιο του 1721. Αυτή

είναι και η τελευταία, χρονικά, μνεία του Νεοφύτου Χρηστοπούλου. Φαίνεται όμως ότι επέστρεψε στο Άγιον Όρος και πέθανε στη Μονή των Ιβήρων, μετά το 1734, στην οποία άφησε την αξιόλογη βιβλιοθήκη του, με χειρόγραφα και έντυπα βιβλία, τα οποία σώζονται έως σήμερα.

Κώδικας Μεταμορφώσεως 354, φ.1r, , Νεοφύτου Ιβηρίτου, παράφραση Βίου οσίου Αθανασίου (1707)

Εργα του Νεοφύτου, όλα σχεδόν ανέκδοτα, είναι τα εξής:

- * Διδαχές (κώδ. 'Ιβήρων 350, 606, 619, 650, Ξενοφ. 538).
- * Κανόνες στή Θεοτόκο Πορταίτισσα (κώδ. 'Ιβήρων 411, 619, 650) και στα Χριστούγεννα (κώδ. 'Ιβήρων 650).
- * Θρηνωδία εις τον θάνατον τον αρχιδιακόνου 'Ιακώβου τοῦ Κυ-πρίου (κώδ. 'Ιβήρων 650).
- * Στίχοι εγκωμιαστικοί στον δάσκαλο του 'Αναστάσιο Παπαβασιλόπουλο (κώδ. 'Ιβήρων 91 και 110).
- * Επιστολές στον δάσκαλο του Μάρκο Πορφυρόπουλο (κώδ. 'Ιβήρων 350 και Χίου 16).
- * Βίος του Ἁγίου 'Αθανασίου του Μετεωρίτη, μεταφρασμένος ἀπο τον Νεόφυτο στην κοινή γλώσσα (κωδ. Μεταμορφώσεως Μετεώρων 354, Ἁγ . Στεφάνου Μετεώρων 56 και 'Ιβήρων 350)

Βιβλιογραφία

Χ.Γ.Πατρινέλης (1995). Οι πρώτοι δάσκαλοι της Σχολής Κοζάνης (Από τον Γεώργιο Κονταρή ως τον Ευγένιο Βούλγαρη). *The Gleaner*, 20, 5-19.

Κ. Ν. Κωνσταντινίδης - Δ. Κ. Ἀγορίτσας, Ἡ δημώδης παράφραση τοῦ Βίου τοῦ Ἀθανασίου Μετεωρίτου ἀπὸ τὸν Νεόφυτο Χριστόπουλο, ἱερομόναχο Ἰβηρίτη (ΒΗΓ, no. 195), Τρικαλινά 33 (2013)

Σπανός Κ. Χρηστόπουλος Νεόφυτος Ιβηρίτης (2.11.1697-30.8.1707, 18ος αι.) Χατζοπούλου Ευγενία, Δύο άγνωστα ιατρικά χειρόγραφα με έργα του Νικολάου Βελισδονίτη

Κώστας Ν. Κωνσταντινίδης, “Ο λόγιος ιβηρίτης μοναχός Νεόφυτος Χριστόπουλος και το έργο του”, Η΄ Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Ἁγιον Όρος και Λογιοσύνη, Πρακτικά, Θεσσαλονίκη 2014,151-167.

- * Η Κωνσταντινιά Πατσή είναι διευθύντρια του ΓΕ.Λ Τυρνάβου. Πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος Master of Business Administration (MBA) του Staffordshire University
- Κώδ. Ιβήρων 350, φ. 45r, Νεοφύτου Ιβηρίτου, παράφραση Βίου οσίου Αθανασίου (1707)